

TÁRSADALMI JÓLÉT ÉS ÖKOLÓGIAI FENNTARTHATÓSÁG

Szocio Summit
2026. szeptember 17.

Dr. Tóth Kinga Dóra
államtitkár
Szociális, Család- és Időügyi Államtitkárság

SZOCIÁLIS ÉS CSALÁDÜGYI MINISZTERIUM

SZOCIÁLIS ÉS CSALÁDÜGYI MINISZTERIUM

01

A CÉL: NÖVEKEDÉS

A növekedés iránti igény megközelítései

- Az ember mindig **magasabb rendű szükségletek** kielégítésére törekszik (Maslow 1943).
- Az embert **veleszületett növekedési igény** jellemzi (Ryan 2000).
- A növekedés (erőforrások megszerzése) **dopamin** termelődésével jár (Miller 2000).
- Az ember természetes vágya az, hogy **javítson a saját helyzetén** - ez a gazdaság alapvető hajtóereje (Smith 1776).

De van, aki szerint...

- A növekedés iránti vágy csak **a piaci társadalom intézményi terméke**, nem az emberi természet alapértelmezett része (Polányi 1944).
- Az ember fejlődésre törekszik, de ez **nem feltétlenül jelent anyagi gyarapodásra irányuló igényt** (Jackson 2009) .
- Amartya Sen: **az emberi jóllétet** és fejlődést nem a javak birtoklása határozza meg, hanem **a szabadság, a választási lehetőségekhez való hozzáférés képessége**. A pénz és az anyagi javak tehát nem a jóllétet biztosítják, hanem csupán a **szabadsághoz való hozzáférhetőséget**.

02

A PROBLÉMA: A KORLÁTOK

A korlátlan növekedés tulajdonképpen korlátozza az ember szabadságát és képességeinek kihasználását

- A gazdasági növekedés előbb-utóbb **ökológiai plafonba** ütközik.
- A fenntartható környezet nélkül **az emberi szabadságjogok és képességek nem gyakorolhatók** tartósan és hatékonyan.
- Az egészséges környezet, a tiszta levegő, az ivóvíz és a stabil klíma **nélkülözhetetlen előfeltételei az alapvető működéseknek** — például az egészségnek, a hosszú életnek vagy a biztonságos lakhatásnak.
- Ha leromboljuk a természetes környezetet, azzal közvetlenül **megfosztjuk a jelenlegi és jövőbeli generációkat attól a szabadságtól, hogy alapvető képességeiket megvalósítsák.**
- Az ökológiai fenntarthatóság nem csupán az anyagi javak és erőforrások megőrzését jelenti a jövő nemzedékek számára, hanem **a jövőbeli generációk szabadságának és képességeinek megőrzését.**
- Az ökológiai fenntarthatóság nélkülözhetetlen feltétele a képességszemlélet gyakorlati megvalósulásának, hiszen a **természeti rendszerek összeomlása közvetlenül elsorvasztja az emberi választási lehetőségeket és szabadságjogokat.**
- A környezeti pusztulás és a klímaváltozás hatásai **aránytalanul a legszegényebb és legsérülékenyebb társadalmi csoportokat sújtják**, míg az ökológiai lábnyomért főként a módosabb rétegek a felelősek.

- Ulrich Beck 1986-ban megjelent (magyarul 2003-ban kiadott) könyvében azt állítja, hogy a modern ipari társadalmakban **olyan kockázatok merülnek fel, amelyek már nem lokális jellegűek, nem köthetők időhöz és térhez**, ezért nehezen előre jelezhetők, nem alá vannak rendelve az ok-okozati összefüggésnek, és felvetik a felelősség kérdését.
- A modern fogyasztói társadalmak azt is jelentik, hogy egyre több **új típusú stresszfactor** jelenik meg az emberi közösségek életében, amelyekkel valamilyen módon meg kell birkózniuk.
- Pikó (2002) szerint korunk egyik **leggyakrabban alkalmazott megküzdési stratégiája** az, hogy a stresszhelyzetet a lehető leggyorsabban és a lehető legkevesebb erőfeszítéssel kezeljük – ez sok esetben különféle **függőségek kialakulásához** vezethet.
- Ennek következménye lehet **a tanult tehetetlenség** (Kopp, Hankiss).
- Ennek megoldásához **tanult találékonyságra és rengeteg erőforrásra** lenne szükség!

03

A MEGOLDÁS EGY LEHETSÉGES ESZKÖZE: A TÁRSADALMI INNOVÁCIÓ

A társadalmi innováció definíciója

- A társadalmi innováció **társadalmi gyakorlatok újszerű kombinációja**, amelynek célja és eredménye a **társadalmi szükségletek magasabb szintű kielégítése** (Howaldt et al., 2014).
- Hozzájárulhat a társadalom **különböző csoportjainak együttműködési hajlandóságának növeléséhez**, ezáltal a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentéséhez és a szolidaritás erősödésének előremozdításához (Rehfeld et al., 2015).
- A társadalmi innováció bármely olyan új megközelítés, paradigma és az ahhoz kapcsolódó termék, folyamat, gyakorlat, hálózat, amely **eltér a korábbi gyakorlattól**, és amelynek **célja a társadalomban felmerülő problémák és szükségletek megoldása, miközben új értékeket, attitűdöket, új társadalmi kapcsolatokat, esetleg új struktúrákat hoz létre** (Nemes – Varga, 2015).
- A társadalmi innováció olyan új ötletek (termék, szolgáltatás, modell) kidolgozása és megvalósítása, amelyek kielégítik a társadalmi szükségleteket, és új társadalmi kapcsolatokat vagy együttműködéseket hoznak létre. Megoldást nyújthat a társadalmi folyamatokat érintő problémákra, és **végső célként javíthatja az adott terület jólétét** (Európai Bizottság, 2013).

Növekedés, fenntarthatóság, társadalmi innováció

- Az innovációkban gazdagabb térségek, **magasabb gazdasági növekedést** mutatnak (Pongrácz – Nick 2017).
- Az innováció azonban **önmagában növelheti a szegénységet és az egyéb társadalmi egyenlőtlenségeket**, ezért nem elég csupán a technológiai innovációk fejlesztésére koncentrálni (Cantillon 2011).
- A növekvő társadalmi feszültségekkel teli világban **szükség van az innováció társadalmi aspektusának** figyelembe vételére (Szegedi et al. 2015).
- Új innovációs paradigma: **az innováció egyre kevésbé elképzelhető társadalmi szempontok figyelembe vétele nélkül** – a társadalmi fejlődés érdekében elkerülhetetlen a társadalmi innovációk fejlesztése (Edmiston 2015).
- A társadalmi innovációk **minden szektorban** (állami, gazdasági, civil) megjelenhetnek, különböző hatékonyságok és érdekek mentén (Caulier-Grice et al 2012).
- Társadalmi innovációk létrehozásának tekintetében az állami szektort a bürokrácia, a piaci szektort a profitorientáltság, a civil szektort pedig a forráshiány jellemzi.
- **A három szektor összehangolt, társadalmi innovációk kialakulását támogató együttműködésére van szükség.**

Lehetséges szereplői/kezdemenyezői:

- magánszemélyek/családok
- helyi önkormányzatok, állam
- kutatócsoportok
- civil szervezetek
- vallási szervezetek

A TI megjelenési formái:

- újfajta együttműködés
- újfajta szakértelem, folyamat, technológia
- újfajta termék, szolgáltatás,
- újfajta intézmény, szervezet
- újfajta marketing, márka

A társadalmi innováció térképe

A TI céljai:

- a hozzáállás megváltoztatása
- a status quo megváltoztatása
- az identitás alakítása
- értékteremtés és megőrzés
- ismeretátadás, terjesztés

Pénzügyi források/megvalósíthatóság:

- közösségi finanszírozás
- önkéntes munka, adomány
- magán-/családi finanszírozás
- állami, helyi, önkormányzati
- kormányzati
- egyházi
- civil szervezeti
- EU-s forrás

Területei:

- gazdasági
- kulturális
- jóléti, szociális
- társadalmi

Lehetséges hatásai:

- társadalmi integráció
- közösségfejlesztés
- erősödő lokális identitás
- szorosabb generációk közötti kapcsolatok
- az életminőség javulása
- kulturális hagyományok átadása

Az egyetemek harmadik missziója

- A 20. század végére a felsőoktatási intézmények **számos új kihívással szembesültek**, elsősorban azzal a ténnyel, hogy hagyományos tevékenységeik mellett további feladatok keletkeztek a változó társadalmi-gazdasági elvárásoknak megfelelően.
- Ehhez kapcsolódik a felsőoktatási intézmények harmadik küldetése, más néven a **„szolgáltató egyetem”** koncepciója.
- Egyes elképzelések szerint a 20. század végén az ideális egyetemtípus az úgynevezett **„harmadik generációs”** egyetem, amely megvalósítja az oktatás, a kutatás és a társadalmi elkötelezettség szinergiáját.
- Mások szerint a 21. századi felsőoktatásban már megjelennek az úgynevezett **„negyedik generációs”** egyetemek, amelyek nem csupán reagálnak társadalmi-gazdasági környezetükre, hanem maguk is aktívan alakítják azt.
- Az úgynevezett **„harmadik misszió”** magába foglalja a felsőoktatási intézmények és környezetük közötti kapcsolatokat, az intézmények tevékenységeit és azok társadalmi és gazdasági környezetre gyakorolt hatásait is.
- A koncepció fontos elemei **a társadalommal folytatott aktív párbeszéd**, a felsőoktatási intézmény elszámoltathatósága a társadalmi és gazdasági élet szereplői felé, valamint a fenntartható emberi fejlődés elveinek szem előtt tartása (Larrán – Andrades, 2013, idézi: Jorge – Peña, 2017).

Részvétel és tanuló közösségek

- Részvételi demokrácia – Ebben az esetben az innováció lényege, hogy az önkormányzás nem a polgároktól elszigetelt, tőlük független folyamatként valósul meg, hanem **az együttműködésen alapuló munkára irányuló kísérletként**. Olyan új, holisztikus kormányzási modellre van szükségünk, amelyben a polgárok szerepe a társadalmi folyamatok megvalósításában folyamatosan növekszik.
- A társadalmi innováció kulcsfontosságú kérdése és feladata **a vertikálisan elválasztott hálózatok összekapcsolása**, miközben biztosítjuk azok autonómiáját, ellenállóképességét és rugalmasságát.
- **Tanuló közösségek** – a közösségalapú innováció építőkövei (Bradford 2003:9–11):
 - helyi „versenyzők” (helyi hősöknek);
 - a helyi szereplők egyenlő és átfogó részvétele;
 - az innováció és a kreativitás kultúrája („nyitottságnak az új iránt”);
 - elegendő technikai és pénzügyi erőforrás;
 - elszámoltathatóság a helyi partnerek felé.

Mindezek alapján a megfelelő társadalmi stratégia...

1. Figyelembe veszi a növekedés korlátait, az ökológiai szempontokat és **fenntartható jövőtervezési elveket** érvényesít.
2. A szociális szférában (is) szakít a paternalista megközelítésekkel, és a társadalom tagjait **fejlődésre képes, kapacitálható partnernek** tekinti.
3. Számos területen az adott célcsoport **aktív bevonására** törekszik.
4. Nem ragaszkodik a “rossz, de legalább ismert” megoldásokhoz, nem fél **újszerű, innovatív eszközöket** kipróbálni.
5. Halad a korral, a **digitalizációt** a szociális területen is alapértelmezett módszernek tekinti.
6. Nagy hangsúlyt fektet az **érzékenyítésre**, a társadalmi szolidaritás erősítésére.
7. Meghallgatja az érintetteket és a stakeholdereket, a döntéseknél **figyelembe veszi** az álláspontjukat.

04

A MI MEGOLDÁSUNK 15 PRIORITÁSI PONTJA

Stratégiai célterületek és kiemelt intézkedések

1. Nyitott, részvételi alapú szakpolitikai működés
2. Jövedelembiztonság és a pénzbeli ellátások reformja (segélyek, számítások, családtámogatások, gar. hav. minimumjöv.)
3. A szociális szakemberek megbecsülése, életpálya modellje és szakmai autonómiája (ösztöndíjrendszer és lakástámogatás, szakmai szervezetek támogatása, protokollok és etikai rendszer, Kamara, bérrendezés)
4. a szociális képzési rendszer megújítása és vezetői utánpótlás (vezetői programok, szemlélet, innováció, terepintézmények)
5. Szociális igazgatás és szolgáltatások intézményi és területi megújítása (szolgáltatástervezési és fejlesztési kerekasztalok létrehozása, országos, járási, települési szint)

Stratégiai célterületek és kiemelt intézkedések

6. mélyszegénység, társadalmi felzárkózás és területi hátrányok csökkentése (komplex, gen. átívelő, korai int., nyílt munkaerőpiac)

7. lakhatási szegénység, energiaszegénység és rezsibiztonság (szociális bérlakásrendszer, rezsicsökkentés kiterjesztése, szociális tűzifa, energiaszegénység)

8. romapolitika, társadalmi esélyteremtés (felzárkózás) és antidiszkrimináció (horizontális szempont)

9. családpolitikai reform és igazságosabb családtámogatási rendszer

10. családsegítés, mentális egészség és családi kríziskezelés, családmegtartás

Stratégiai célterületek és kiemelt intézkedések

11. fogyatékoság-, támogatott önálló életvitel (támogató szolgáltatások, helyettes támogató, tehermentesítő szolgáltatás, közösségi szolgáltatások)

12. szektorsemleges, szükségletalapú finanszírozás és szolgáltatásfejlesztés

13. időspolitika, aktív idősödés és időskori jövedelembiztonság

14. közösségfejlesztés, társadalmi innováció és partnerségek (család, munka, magánélet, fiatalok)

15. digitális ügyintézés, szakmatámogatás és adatvezérelt döntéshozatal

Köszönjük, hogy eljöttek!

SZOCIÁLIS ÉS CSALÁDÜGYI MINISZTERIUM